

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 17/2011

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat Jon Olav Holvik

Klagen gjelder: Krav om ytterligere kompensasjon og dekning av utgifter til tilleggsuttalelse fra spesialist etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning

Beslutningsdato: 9. februar 2012

I behandlingen har deltatt: Anne Stine Eger Mollestad
Eva Klepsland Drageset
Odd Helge Olsen
Trond Jørgensen

Konklusjon: Klagen tas ikke til følge. Skadelidte har rett på delvis dekning av utgifter til juridisk bistand for klageomgangen.

***

1. Sammendrag av saksgangen

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften).

██████████ heretter kalt skadelidte, tjenestegjorde i Libanon i to kontingenter ██████████. Etter hjemkomst arbeidet han ██████████. ██████████ ble skadelidte pågrepet og dømt til fengsel i 3 år og 9 måneder for seksuelle overgrep mot barn. Mot slutten av, og etter fengselsoppholdet, gikk han på BI, men fullførte ikke utdannelsen. I ██████████ fikk han en ny ██████████ jobb. Han var der i 1 år før han gikk over i lignende stilling i et annet firma fra desember 2000 til desember 2001. Skadelidte har etter dette ikke jobbet, og fra ██████████ har han mottatt uføretrygd.

Krav om kompensasjon ble fremsatt den 12. juli 2010. Det ble i den anledning innhentet spesialisterklæring fra ██████████, som konkluderer med at skadelidte har flere psykiatriske lidelser relatert til FN-tjenesten. Videre finner ██████████ det mindre sannsynlig at skadelidte ville utviklet invalidiserende psykisk sykdom dersom FN-tjenesten tenkes bort. SPK mener at erklæringen er mangelfull, da den utelater å drøfte om overgrepssaken representerer en konkurrerende årsak til skadelidtes ervervsmessig uførhet. Etter SPKs oppfatning viser en rekke journalnotat at dette forholdet er en konkurrerende årsaksfaktor. Etter en skjønnsmessig vurdering ble skadelidte tilkjent kompensasjon tilsvarende 2/3 – 67 % - av maksimal kompensasjon.

Skadelidte påklaget vedtaket med krav om maksimal kompensasjon, idet det ble anført at FN-tjenesten og overgrepssaken er samvirkende årsaker og at FN-tjenesten må svare for hele uførheten ettersom denne er et vesentlig element i årsaksbildet. Videre skal ██████████ overfor skadelidte ha gitt uttrykk for at årsaken til overgrepene kunne ligge i de psykiske belastningsskadene etter FN-tjenesten. Det ble bedt om at det ble innhentet en tilleggsuttalelse fra ██████████, for å få nærmere klarhet i hvilken betydning overgrepssaken kan ha hatt, før vedtak ble truffet.

I påvente av at Klagenemnda ble opprettet, behandlet Forsvarsdepartementet (FD) klagen. Klagen ble ikke tatt til følge i vedtak av 20. mai 2011. Vedtaket er på nytt påklaget til Klagenemnda. Det fastholdes at staten har en uriktig anvendelse av det rettslige årsaksbegrepet og at det ikke er grunnlag for å hevde at overgrepssaken er en selvstendig virkende årsak til uførheten. Videre har advokat Holvik på eget initiativ, innhentet en tilleggsuttalelse fra ██████████. Her fremkommer det at han ikke anser det forhold at skadelidte ble dømt for overgrep som en selvstendig virkende årsaksfaktor for deler av uførheten, og at hele uførheten således må anses tjenesterelatert. Utgiftene til tilleggserklæringen kreves dekket under henvisning til forskriften § 11.

Skadelidte møtte sammen med sin advokat for Klagenemnda. Skadelidte redegjorde for FN-tjenesten og overgrepssaken. Det ble blant annet pekt på at forholdene i Libanon og de etterfølgende problemene i livet hans kan være med å forklare overgrepet. Videre forklarte skadelidte at han ikke fikk nye symptomer etter fengselsoppholdet og at frykten for gjenkjennelse av medfanger etter hvert har forsvunnet.

2. Nemndas vurdering

Ad krav om full kompensasjon:

Det er uomtvistet at skadelidte ble påført en psykisk belastningsskade som følge av tjeneste i internasjonale operasjoner. Det er videre på det rene at han i dag er 100 % varig ervervsmessig ufør. Det sentrale spørsmål er om hele uførheten kan tilbakeføres til den tjenesterelaterte psykiske belastningsskader eller om andre forhold ville ha medvirket til at han ville ha falt ut helt eller delvis uansett.

Erstatningsretten bygger på betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til hele skadelidtes ervervsuførhet dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Nemnden vil i den sammenheng presisere at det etter gjeldende erstatningsrett, ikke er grunnlag for en forholdsmessig oppdeling av erstatningsansvaret. Det er skadelidte som bærer bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng. Kravene til bevisene for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter kompensasjonsordningen, jf. Forsvarsdepartements tolkningsnotat av 22.11.2010, hvor det heter *"Da de fleste kravene under kompensasjonsordningen ligger langt tilbake i tid, skal beviskravet praktiseres lempeligere enn etter et krav under det alminnelige erstatningsmessige grunnlag."*

Skadelidte har anført og vist til den sakkyndige for så vidt gjelder årsaken til at han begikk seksuelle overgrep overfor en mindreårig. Det er her anført at overgrepene kan forklares med de påkjenninger han ble påført under FN-tjenesten. For nemndas vurdering må legges til grunn alment akseptert medisinsk viten. Det vises for så vidt til Rt 1998 s 1565 på side 1571, hvor det fremgår at domstolene må vurdere årsaksforhold og skadeomfang ut fra *"allment akseptert medisinsk viten"*. Det er ikke påvist eller på annen måte dokumentert at det er medisinsk årsakssammenheng mellom FN-tjeneste og senere avvikende seksuell atferd. Nemnda legger til grunn at det ikke er påvist noen sammenheng mellom FN-tjenesten og overgrepshandlingene som skadelidte senere ble dømt for. Dette reiser spørsmål ved om og i hvilken grad skadelidte ville vært helt eller delvis ervervsufør, dersom FN-tjenesten tenkes bort. Dersom skadelidte uansett ville blitt ufør på grunn av forhold som ikke skyldes FN-tjenesten, skal det skje en oppdeling av ansvaret. Bevisbyrden for at skadelidte uansett ville ha blitt helt eller delvis varig ervervsmessig ufør, påhviler staten. Det vises for så vidt til Rt. 1999 s. 1473, hvor Høyesterett fremholder følgende:

"Men når skadevolder anfører at den skade som foreligger, helt eller delvis ville ha oppstått uavhengig av den skadevoldende handling, må tvil på dette punkt ramme skadevolderen, jf. i denne retning også Rt-1997-883, se side 887. I denne dom uttalte Høyesterett at for at skadelidtes helsemessige forhold skal få «erstatningsmessige konsekvenser, må det i det minste foreligge en overvekt av sannsynlighet for at de skal utvikle seg i en klar negativ retning».

Skadelidte synes i all hovedsak å ha fungert i arbeid etter hjemkomst og frem til han ble domfelt for overgrep. Etter soning hadde han noen korte arbeidsforhold før han falt ut av arbeidslivet. Forut for pågripelsen, domfellelsen og senere soningen, foreligger ingen journaler som indikerer psykiske plager. I perioden [redacted] foreligger en rekke journalnotater, hvor skadelidtes problem med å komme seg i arbeid knyttes til domfellelsen. Symptomene som nevnes her – skam, angst for å møte fortiden, frykten for gjenkjennelse mv. – er tidsmessig direkte forenlige med fengselsoppholdet og de straffbare handlinger skadelidte har begått. Noen tilsvarende dokumentasjon på slike symptomer forut for fengselsoppholdet, finnes ikke. Selv om skadelidte nå forklarer at han hadde tilsvarende symptomer før fengselsoppholdet, finner nemnda at det er detidsnære nedtegnelsene som må tillegges størst bevismessig vekt. Det vises for så vidt Rt. 1998 s. 1565, hvorfra siteres:

”Såkalte whiplash- eller nakkeslengsaker som kommer for domstolene, er ikke sjelden preget av et uklart årsaks- og symptombilde. Det kan være uklarhet om hvilke skader som er oppstått, når de forskjellige symptomer har inntrådt og i det hele om og i tilfelle hvilke deler av en foreliggende helsesvikt som kan tilbakeføres til den aktuelle påkjørsel som skal ha medført nakkesleng. Det foreliggende bevismateriale vil gjerne være sammensatt, og opplysningene kan trekke i forskjellige retninger. Ved en slik bevisbedømmelse er det viktig å ha for øye at bevisene vil kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og om de symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjon. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endrer det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på, jf her - om bevisbedømmelsen på et annet rettsområde - [Rt-1995-821](#). ”

Dette synspunkt følger Høyesterett opp i Rt 2010 s 1547.

Det er gjort nedtegnelser i legejournaler om symptomer skadelidte har i nær tilknytning til endt soning. Forut for pågrep og soning har den skadelidte fungert tilfredsstillende i yrkeslivet, uten noen særlige nedtegnelser. De symptomer som angis etter endt soning, knyttes på det tidspunkt til de seksuelle overgrepene og den etterfølgende opplevelse av skam og angst. FN-tjenesten kommer først på et senere tidspunkt inn som en alternativ forklaringsmodell, og selv om de symptomer som skadelidte beskriver til dels også er sammenfallende med det man på generell basis ser hos dem som er påført psykiske belastningslidelser etter tjeneste i internasjonale operasjoner, finner nemnda at [REDACTED] spesialisterklæring er mangelfull når den ikke drøfter om de seksuelle overgrepene kan ha hatt betydning for skadelidtes funksjonssvikt. Etter nemndas syn har den sakkyndige i for stor grad bagatellisert forholdene rundt overgrepssaken, til tross for de umiddelbare nedtegnelser etter soning, samtidig som han legger for stor vekt på FN-tjenesten som forklaring på skadelidtes problemer i dag, uten at det finnes noen tidsnære bevis knyttet til plager etter tjenesten. Det fremkommer også at den sakkyndige mener på kunne forklare overgrepene med FN-tjenesten, noe som synes å mangle grunnlag i alment akseptert medisinsk viten. Det er under ingen omstendighet vist til noe som kan understøtte en slik forklaringsmodell og er derfor forhold nemnda må se bort fra i sin vurdering.

Etter en totalvurdering finner nemnda at skadelidtes nåværende plager i hovedsak kan knyttes til konsekvensene av de seksuelle overgrepene og etterfølgende soning. Det vises i den sammenheng særlig til de journalnotatene som ble gjort i nær tidsmessig sammenheng med avsluttet soning, hvor det fremkommer at angst og skam tilknyttet overgrepssaken med betydelig frykt for å bli gjenkjent eller på annen måte konfrontert med ugjerningen, er sterkt fremtredende. Dette fremstår som de mest nærliggende forklaringer på at skadelidte falt ut av arbeidslivet, og dermed har bidratt til hans varige ervervstap. Etter nemndas vurdering fremstår det derfor som overveiende sannsynlig at skadelidte uansett ville ha blitt helt eller delvis ufør selv om FN-tjenesten tenkes bort. Også med de lempeligere beviskrav til årsakssammenheng som gjelder under ordningen, må det etter nemndas syn legges til grunn som tilstrekkelig sannsynliggjort at han uansett ville blitt varig ufør med minst 33 % om man tenker FN-tjenesten borte.

Klagen tas ikke til følge. På denne bakgrunn tar nemnda ikke stilling til klagers anførsel om at det skal beregnes forsinkelsesrenter på utestående kompensasjon.

Ad krav om dekning av utgifter til spesialist

For nemnda er det lagt frem en regning stor kr. 6.335,- for utarbeidelse av tilleggsuttalelsen fra [REDACTED]. Det hevdes at staten hadde en plikt til å innhente slik tilleggserklæring når opprinnelig erklæring ble ansett å være mangelfull, og at det var nødvendig for skadelidte å gjøre dette på eget initiativ, da verken SPK eller FD gjorde det.

Erklæringen ble innhentet uten at SPK ble orientert om dette eller på annen måte samtykket til at dette var nødvendig. Både SPK og FD har fremholdt at spørsmålet om årsakssammenheng mellom de psykiske lidelsene og erversuførheten er et juridisk spørsmål og at det ikke har vært nødvendig å innhente ytterligere uttalelse. Forutsetningen for å få dekket utgiftene til ny spesialisterklæring fremgår av kompensasjonsforskriftens § 10. Det må være rimelig og nødvendig. Nemnda vil presisere at dersom skadelidte selv velger å innhente en ny spesialistuttalelse eller en tilleggsuttalelse uten forutgående aksept, bærer han samtidig selv risikoen for omkostningene ved dette. Nemnda er av den klare oppfatning at det ikke var rimelig og nødvendig med en tilleggsuttalelse fra den samme sakkyndige, i det uklarheten omkring spørsmålet om årsakssammenheng mellom de psykiske lidelsene og uførheten knytter seg til en juridisk vurdering. Det har ei heller fremkommet noe i tilleggsuttalelsen som har vært avgjørende for nemndas vurdering og konklusjon.

Krav om dekning av utgifter til tilleggsuttalelsen fra [REDACTED] tas ikke til følge, idet de ikke er dekningsmessige etter § 10. Heller ikke forvaltningsloven § 36 gir hjemmel for utgiftsdekning ettersom klager ikke har fått medhold.

Ad krav om dekning av utgifter til juridisk bistand

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand stort kr. 38.475 inkl.mva. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 11, dekkes rimelig og nødvendig utgifter til juridisk bistand. Kravet er basert på en tidsbruk på totalt 20, 5 timer, hvorav 4 timer har gått med til fremmøte for nemnda. Klagenemnda kan ikke etter en gjennomgang av fakturagrunnlaget se at en tidsbruk i dette omfanget er innenfor det som er rimelig og nødvendig til juridisk bistand i anledning klagesaken. Klagesaken synes ikke å reise problemstillinger som forklarer en så omfattende tidsbruk. Skjønnsmessig antas en tidsbruk på 10 timer til forberedelse og 4 timer til fremmøte å være tilstrekkelig. Basert på timepris på kr. 1.900 eks.mva. utgjør dette kr. 33.250 inkl.mva.

3. Konklusjon

Klagen tas ikke til følge, idet nemnda finner å stadfeste tidligere vedtak i saken. Skadelidtes krav på dekning av utgifter til utarbeidelse av tilleggsuttalelse fra [REDACTED] tas ikke til følge.

Utgifter til juridisk bistand i anledning klagensaksbehandling dekkes med kr. 33.250 inkl. mva.

Vedtaket er enstemmig.

***

Oslo, 29. februar 2012

–

Anne Stine Eger Mollestad
Klagenemndas leder